DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2026.2.13
CZU: 7.038(478)”2000/2009”
Orcid ID: 0000-0003-4900-1787

SECTORUL CULTURAL INDEPENDENT DIN CHIȘINĂU. GRUPUL IZM

Natalia PROCOP

Doctor în studiul artelor și culturologie, artist plastic, membru al Secției de Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei; lector, cercetător științific coordonator la Facultatea Arte Platice și Design, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Domenii de preocupare: arta decorativă, pictură, design vestimentar.

Sectorul cultural independent din Chișinău. Grupul IZM

Rezumat. În articol aste analizată activitatea de creație a Grupului IZM, una dintre grupările reprezentative din perioada anilor 2000 care a influențat și apropiat arta alternativă din Republica Moldova cu cea din spațiul european. Sunt examinate proiectele și expoziție membrilor grupului Alexandru Raevschi, Victor Cuzmenco, Irina Francova, Dumitru Ermurachi, Iurie Ermurachi și Tatiana Fiodorova, evidențiindu-se preocuparea lor spre experiment, libertatea creației și depășirea convențiilor artistice tradiționale. Studiul analizează conceptul grupului, axat pe problematica crizei valorilor, violenței, conflictelor geopolitice, vulnerabilității umane etc. O atenție deosebită este acordată utilizării materialelor și tehnicilor neconvenționale, instalației, art-obiectului, performance-ului și intervenției prin care artiștii reușesc să construiască un discurs critic. Activitatea grupului a contribuit la diversificarea și modernizarea scenei artistice contemporane, iar libertatea de creație promovată de membrii acestuia a infleunțat tânăra generație de artiști care se forma în acea perioadă în mediul artistic din Chișinău.

Cuvinte-cheie: Grupul IZM, arta alternativă, instalație, art-obiect, performance, libertate.

The independent cultural sector in Chișinău. IZM Group

Abstract. The article examines the creative activity of the IZM Group, one of the representative artistic groups of the 2000s, which contributed to bringing alternative art in the Republic of Moldova closer to contemporary artistic practices in the European cultural space. The projects and exhibitions of the group’s members – Alexandru Raevschi, Victor Cuzmenco, Irina Francova, Dumitru Ermurachi, Iurie Ermurachi, and Tatiana Fiodorova – are examined, highlighting their interest in experimentation, creative freedom, and the overcoming of traditional artistic conventions. The study analyzes the group’s artistic concept, focused on issues such as the crisis of values, violence, geopolitical conflicts, human vulnerability, and other challenges of contemporary society. Particular attention is paid to the use of unconventional materials and techniques, as well as installation, art objects, performance, and artistic intervention, through which the artists construct a critical discourse on reality. The group’s activity contributed to the diversification and modernization of the contemporary art scene, while the creative freedom promoted by its members influenced the younger generation of artists emerging at that time within the artistic milieu of Chișinău.

Keywords: IZM Group, alternative art, installation, art object, performance, creative freedom.

Perioada anilor 2000 reprezintă o etapă deosebit de importantă în evoluția artelor vizuale din Republica Moldova. Artiștii își asumă tot mai explicit, ca direcție programatică, sincronizarea cu arta europeană, orientându-se spre libertatea de expresie, diversificarea genurilor și explorarea unor noi problematici ale limbajului și comunicării artistice. Aspirația de recunoaștere și de apropiere de spațiul artistic european transformă experimentalismul într-o veritabilă „strategie a integrării", prin intermediul căreia artiștii își revendică libertatea de a experimenta, de a depăși formulele consacrate și de a se conecta la tendințele artei contemporane internaționale [1].

Având posibilitatea de a recurge la practici artistice independente, neconvenționale și adesea marginale în raport cu instituțiile oficiale, artiștii explorează teritorii noi ale creației, apelând tot mai frecvent la formele artei alternative. Prin aceste opțiuni, ei își asumă o poziție de distanțare și, uneori, de opoziție față de modelele artei oficiale, promovând formule estetice și modalități de expresie neconvenționale. Această orientare este desemnată prin conceptul de „alternativ". Tipul de artă reunește mai multe forme de expresie, având ca punct de pornire experimentul, libertatea creației și critica valorilor, în special, sociale și politice. Printre principalele practici asociate artei alternative și reprezentative pentru spațiul artistic al Republicii Moldova se numără arta conceptuală, performance-ul, happening-ul, instalația, intervenția în spațiul public, land art, body art, arta digitală, video art, arta ecologică ș.a.

Una dintre grupările artistice, care se constituie în această perioadă și care susține direcția schimbării și a experimentului în artele vizuale, este „Grupul IZM". Gruparea se afirmă pe scena artistică alternativă începând cu anul 2004 și bucurându-se de o vizibilitate deosebită până în 2007. Conceptul grupării pornește de la constatarea unei crize profunde a valorilor în societatea contemporană, determinată de conflicte, violență și extinderea fenomenelor de insecuritate la nivel global [2]. Noțiunile de „art-tragism" și „art-terorism" sunt asumate drept repere conceptuale ale demersului artistic. Acestea reflectă preocuparea membrilor grupului – Alexandru Raevschi, Victor Cuzmenco, Irina Francova, Dumitru Ermurachi, Iurie Ermurachi și Tatiana Fiodorova – pentru investigarea traumelor colective și a tensiunilor care marchează lumea contemporană. Prin proiectele sale, „Grupul IZM" depășește statutul artei ca simplă experiență estetică, transformând creația într-un instrument de analiză, interogare și reflecție critică asupra realităților sociale, politice și existențiale ale prezentului. Deși activitatea grupului a fost relativ scurtă, membrii săi au reușit să se impună în mediul artistic printr-o serie de proiecte, expoziții și acțiuni publice cu pronunțată dimensiune civică. Printre acestea se numără instalațiile realizate în clădirea fostei fabrici de bere „Bohemia" din Chișinău, în cadrul evenimentului „Cityscape", expoziția „Relax.S.O.S.actia", precum și proiectul 06.02.2007.16:00:00, desfășurat la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși" al Uniunii Artiștilor Plastici, alături de alte inițiative care

Alexandru Raevschi

Victor Cuzmenco

Dumitru Ermurachi

Tatiana Fiodorova

au contribuit la afirmarea artei alternative în spațiul cultural din republică.

Nonconformismul acestor artiști se exprimă prin utilizarea unor medii și materiale diverse: polietilenă, materiale plastice, sticlă și plexiglas, folie, metale, lemn, hârtie manuală, fragmente de mecanisme, fotografie, video, elemente olfactive și sonore, precum și prin recurgerea la forme de expresie specifice artei contemporane: instalație, performance, intervenție și alte practici experimentale.

Unul dintre cele mai importante proiecte, care au influențat evoluția scenei artistice independente și au contribuit la afirmarea Grupului IZM, este „Cityskape" (2004), organizat de Asociația Oberliht. Expoziția s-a desfășurat în incinta fostei fabrici de bere „Bohemia" din Chișinău, o clădire industrială aflată într-o stare avansată de degradare. Conceptul proiectului a vizat transformarea unui spațiu abandonat într-un cadru al intervenției artistice, oferind, totodată, un prilej de reflecție asupra relației dintre patrimoniu, transformările urbane și consecințele tranziției postsovietice. Artiștii invitați urmau „să se detașeze de practica obișnuită a lucrului în atelier și să experimenteze cu forme noi de exprimare artistică" [3].

Instalațiile realizate de artiști au pornit de la particularitățile arhitecturale și simbolice ale spațiului, reinterpretând infrastructura industrială ca suport al memoriei colective. Prin intervențiile artistice în spațiul urban, proiectul a adus în prim-plan procesele de transformare socioeconomică a Chișinăului, degradarea edificiilor industriale și memoria fostei fabrici. În acest fel, demersul a demonstrat capacitatea artei contemporane de a atrage atenția comunității asupra unor spații marginalizate și de a le conferi noi semnificații prin intervenții estetice.

Expoziția de fotografie „E(x)tindere" (2004), organizată în cadrul salonului Euro-FotoArt de Asociația Tinerilor Plasticieni din Moldova „Oberliht", a reunit lucrările membrilor Vladimir Us, Angela Candu, Ștefan Eșanu, Andrei Gamarț, Irina Leahu și ale altor participanți. La eveniment au participat și membri ai grupului IZM, care au intervenit asupra fotografiilor realizate în cadrul proiectului, reinterpretându-le prin propriul limbaj plastic. Prin această abordare, artiștii au experimentat forme de interferență între fotografie și artele vizuale, generând un dialog interdisciplinar și extinzând posibilitățile de expresie ale imaginii fotografice.

Un loc important de manifestare pentru artiștii care practică arta alternativă în Republica Moldova a fost tabăra și platforma de artă contemporană „CarbonART", organizată anual începând cu anul 1996 [4, p. 60]. Ediția din 2004, desfășurată sub genericul „Coridoarele memoriei", a fost organizată de Centrul pentru Artă Contemporană KSA:K în colaborare cu Colegiul de Arte „Al. Plămădeală", reunind artiști din domeniul artei contemporane. Autorii au reprezentat parcursul individual sau colectiv, evocând memoria ca spațiul simbolic al traversării trecutului.

La această ediție au participat și membrii Grupului IZM, care au prezentat proiecte inspirate din experiențe personale, transformând spațiul „expozițional" al Colegiului într-un me-

Iurie Ermurachi

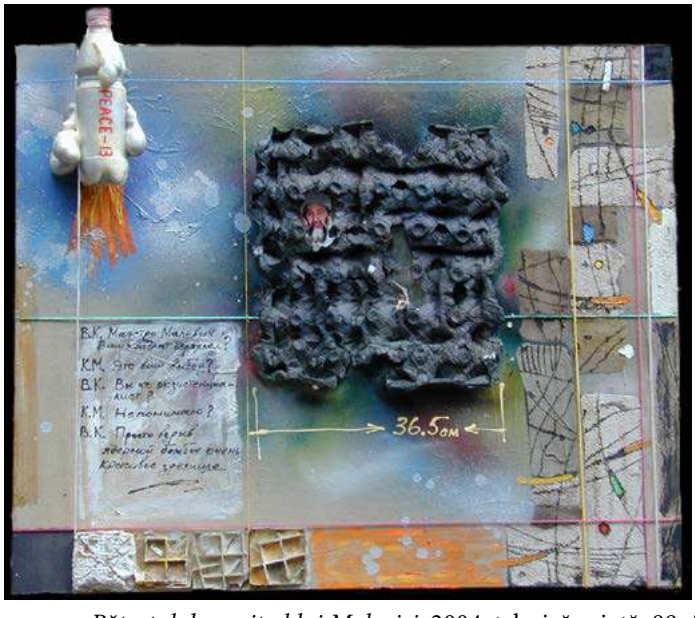

Irina Francova

diu de investigare a dimensiunilor psihologice și simbolice. Proiectul „O seară" de Alexandru Raevschi a fost conceput ca o intervenție spațială inspirată de tema *Cina cea de Taină*. Scopul a fost de a vizualiza tensiunea dintre impulsul viu al credinței și forma înghețată a tradiției instituționale. Douăsprezece busturi de ipsos, dispuse de-a lungul perimetrului sălii, sunt gardieni simbolici ai dogmei: severi, nemișcați, separați de privitor prin piedestaluri. Ele întruchipează aspectul exterior al credinței, care riscă în timp să devină o structură rece și dezumanizată. Compoziția centrală a grinzilor de lemn așezate haotic simbolizează conținutul interior – energia brută, elementară a spiritului din care se naște sensul. Această structură seamănă simultan cu ruinele unui templu vechi și cu un șantier de construcții al viitorului, întruchipând procesul constant de distrugere și creație. Schela cu o scară care duce spre vârf simbolizează călătoria eternă a ascensiunii umane de la haosul materiei la claritatea spiritului. Intrând în acest spațiu, privitorul se regăsește inevitabil în cercul studenților, devenind participant la eveniment. Instalația transformă privitorul în participant activ, propunând o experiență de meditație asupra memoriei și a sensurilor culturale.

Expoziția de grup „RelaxS.O.S.actia" a fost organizată la Centrul Expozițional „C. Brâncuși" în perioada 1-15 decembrie 2004, având expuse pe simeze instalații, art-obiecte și alte forme de expresie specifice practicilor contemporane. Titlul evenimentului conferă o dimensiune conceptuală și critică. Expoziția poate fi interpretată ca o reflecție a contradicțiilor societății post sovietice, asupra tensiunilor generate de transformările culturale, politice etc. Vizitatorii sunt invitați să se detașeze de problemele cotidiene și să descopere deplina armonie cu lumea.

Lucrarea „Pătratul decrepit al lui Malevici" de Victor Cuzmenco reinterpretează într-o manieră critică și ironică una dintre cele mai reprezentative opere moderniste: „Pătratul negru" al lui Kazemir Malevici. Cuzmenco renunță la geometrie, înlocuind pătratul cu o structură „carbonizată" executat din cofraj din carton pentru ouă vopsit în negru, sugerând degradarea simbolică a unui model estetic. În centrul acestei structuri erodate este amplasat portretul lui Osama bin Laden, artistul deplasând subiectul la problemele geopolitice. Autorul generează un contrast între utopia avangardei și realitatea violentă. În unul din cadranele din partea stângă a compoziției este scris un dialog între Victor Cuzmenco și Kazimir Malevici în care este evocată reevaluarea critică a semnificațiilor „pătratului negru" și ironizată tendința de a căuta explicații existențialiste. Replica finală se încheie cu „Pur și simplu explozia unei bombe nucleare este un spectacol foarte frumos". În

Victor Cuzmenco, *Pătratul decrepit al lui Malevici*, 2004, tehnică mixtă, 88×71×11 cm.

partea superioară este agățată o sticlă din plastic în forma unei rachete cu inscripția „Peace-13”, amplificând discursul păcii și cel al violenței.

În lucrarea „Viața ca joc”, artista Tatiana Fiodorova transpune existența umană într-o formă circulară, asemănător cadranului unui ceas sau unei roți a vieții. Pe acest traseu simbolic sunt indicate diferite ipostaze și experiențe ale existenței: responsabilitate (viața – lucru), satisfacția (faci ce vrei – viața în plăcere), sentimentele profunde (viața – o enigmă – dragostea) etc. Cercul sugerează repetitivitatea experiențelor umane, transformând viața în joc ale cărui reguli sunt impuse de existență.

„Dogma informațională” de Alexandru Raevschi este un asamblaj conceptual. Suprafața sculpturală asemănătoare unui totem are pe suprafață fragmente de ziare tipărite care păstrează urmele producției și consumului, iar firele și componentele tehnice apropie lucrarea de tehnologie și informațional. Autorul lucrării aduce în prim-plan transformarea informației într-un sistem de autoritate și credință. Crucea, simbol al dogmei religioase, este reinterpretată prin intermediul cablurilor. Autorul critică societatea aflată la intersecția dintre moștenirea ideologică și noua cultură informațională pe care individul nu-l mai poate controla.

Instalația „Compasiune” de Victor Cuzmenco poate fi interpretată ca o reflecție asupra vulnerabilității umane. Lucrarea este alcătuită din mai multe fragmente de lemn și ramuri, suspendate vertical peste care sunt fixate sârmă, cuie, fragmente metalice, funii, bandă adezivă și alte materiale, accentuând un contrast între natural și artificial.

Suspendarea ramurilor în spațiu accentuează impresia de fragilitate și instabilitate a ansamblului. Un element foarte expresiv este proiecția umbrelor pe perete. Umbrele devin aproape autonome față de obiectele care le produc, multiplicând vizual structura și accentuând senzația de tensiune. Umbra poate fi interpretată simbolic drept o extensie a suferinței, o urmă sau o memorie a experienței trăite. Ea introduce și o dimensiune metafizică, sugerând că trauma nu se limitează la corpul material, ci lasă o „urmă” asupra spațiului și memoriei.

Lucrarea „Beslan” se apropie, prin utilizarea materialelor recuperate și reutilizate, de estetica asamblajului. Autorul Alexandru Raevschi nu urmărește să ofere o imagine documentară a atacului terorist cu luarea de ostatici de la Școala nr. 1 din Beslan, ci transformă un ansamblu de obiecte recuperate într-un semn al traumei colective. Ansamblul amintește un vehicul sau un mecanism, însă asamblarea lui disfuncțională anulează funcția practică a unei construcții mecanice. Lucrarea poate fi privită ca o metaforă a unei lumi afectate de violență și de mecanismele terorii. Aglomerarea de obiecte metalice ascuțite creează o asociere vizuală cu violența și amenințarea.

În anul 2005 a avut loc acțiunea „Clisma” („клИЗМа”), care a inclus o serie de performanceuri și intervenții în spațiul public din Chișinău. Denumirea este construită prin jocul grafic dintre „ИЗМ” și cuvântul rusesc *клизма* („clismă”), sugerând o abordare bazată pe ironie, provocare, absurd și deconstrucția limbajului artistic. Intervențiile au abordat atât tema moștenirii comuniste a țării, cât și problematici ale societății contemporane.

Printre acestea s-a numărat și o acțiune critică la adresa publicității. Proiectul „Fericirea e aproape” urmărea să determine consumatorul

Alexandru RAEVSCHI, *Dogma informației*, 2003.

să conștientizeze că nu utilizează produsul propriu-zis, ci imaginea și simularea acestuia.

„Acțiunea anonimă", realizată de Ghenadie Popescu, Andrei Gamarț, Alexandru Raevschi și Tatiana Fiodorova, a valorificat, de asemenea, referințe la moștenirea comunistă și la problemele societății moldovenești contemporane.

Proiectul realizat în cadrul Centrului Expozițional „Constantin Brâncuși" *06.02.2007. 16:00:00* pornește de la dorința artiștilor de a expune vidul. Totodată este o reflecție critică asupra suprasaturației informaționale și a proliferării excesive a semnificațiilor în societatea contemporană. Artiștii reduc gestul creator la esență, transformând absența, golul și vidul într-un principiu conceptual central al demersului expozițional. În centrul spațiului expozițional a fost amplasat un cub monumental din polietilenă, care delimita simbolic două dimensiuni ale existenței contemporane: „vidul interior" și „vidul exterior". În jurul cubului era dispusă o bandă continuă de text, alcătuită din fragmente disparate provenite din mediul digital – rezultate ale căutărilor online, texte optimizate SEO (Search Engine Optimization), traduceri automate și mesaje generate de sisteme informatice. Caracterul fragmentar, aleatoriu și aparent absurd al acestor enunțuri transforma instalația într-o metaforă a excesului comunicațional contemporan, evidențiind dezordinea semantică și pierderea sensului într-un spațiu dominat de fluxuri informaționale permanente. Prin această intervenție, membrii grupului formulează o critică ironică a mecanismelor pieței de artă și ale societății de consum, în care ambalajul, imaginea și strategiile de prezentare ajung adesea să dobândească o valoare superioară conținutului propriu-zis. La această etapă a activității sale, grupului i se alătură tânărul Max Cuzmenco.

Deși perioada de activitate a Grupului IZM a fost relativ scurtă, membrii acestuia au reușit să dinamizeze prin proiectele lor scena artistică independentă din Republica Moldova. Prin experimentalism, libertatea expresiei, atitudinea civică critică, grupul a contribuit la sincronizarea discursului artistic local cu practicile contemporane europene și la consolidarea artei alternative locale.

Note și referințe bibliografice:

1. Dan, Călin; Kiraly, Iosif; Oroveanu, Anca ș.a. *Arta în România între anii 1945–2000. O analiză din perspectiva prezentului*. București: UNArte, 2016, p. 218, după Titu, Alexandra. *Experimentul în arta românească*, p. 53.

2. Arhiva Grupului IZM, oferită de Alexandru Raevschi.

3. Paladi, Marina; Us, Vladimir. *Asociația Oberliht. Rolul inițiativelor culturale independente în procesul democratizării spațiului public din Republica Moldova The Oberliht Association. The Role of Independent Cultural Initiatives in the Process of Public Space Democratization in the Republic of Moldova*. În: „Revista ARTA arte vizuale/ visual arts" #66-67, 2024, p. 52.

4. Ursachi, Rodica. *Proiecția libertății în creația artiștilor plastici contemporani din Republica Moldova*. În: „Dialogica. Revista de studii culturale și literatură", nr. 3, 2025, p. 60.

*Articolul este elaborat în cadrul proiectului Stimularea excelenței cercetărilor științifice 2025–2026, 25.80012.0807.62SE „Arta ca formă excelentă de reprezentare a libertății: imaginea libertății în pictura și literatura din Republica Moldova", Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău.

Citation: Procop, N. The independent cultural sector in Chisinau. IZM Group. In: Dialogica. Cultural Studies and Literature Scientific Journal, 2026, nr. 2, p. 127-132. https://doi.org/10.59295/DIA.2026.2.13

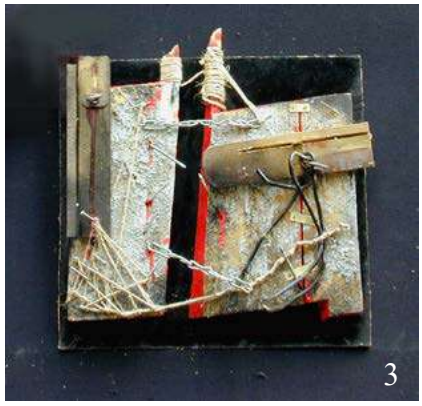
Publisher's Note: Dialogica stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Expoziția *Relax.S.O.S.actia*, 2004.
1. Alexandru Raevschi, *Beslan*.
2.Victor Cuzmenco, *Vita I*, *Vita II*, diptic.
3. Irina Francova.

Proiectul *06.02.2007. 16:00:00*, Centrul Expozițional „C. Brâncuși”.

Alexandru Raevschi, *O seară*, „CarbonART" 2004

Tatiana Fiodorova, instalație în clădirea fostei fabrici de bere Bohemia din Chișinău, „Cityscape”, 2004.
Foto: Iurie Ermurachi.

Iurie Ermurachi, instalație în clădirea fostei fabrici de bere Bohemia din Chișinău, „Cityscape”, 2004.
Foto: Iurie Ermurachi.

Dumitru Ermurachi, instalație în clădirea fostei fabrici de bere Bohemia din Chișinău, „Cityscape”, 2004. Foto: Iurie Ermurachi.

Alexandru Raevschi, instalație în fața clădirii fostei fabrici de bere Bohemia din Chișinău, „Cityscape”, 2004. Foto: Vladimir Us.